

Grossmann Fülöp Dési Zsidókkal

Ez valamiféle összejövetel volt, dési zsidók ülnek az asztalnál, ez 1945-ben vagy 1946-ban lehetett, miután hazatértek a deportálásból. Nem ismerem mindannyiukat, ott van a férjem, Grossmann Fülöp is, ezért őriztem meg ezt a fényképet. A férjem az, aki középen áll, a fiú mögött. A bal oldalon ülő személy Samuel Hersi, mellette a lánytestvére, balról az ötödik, a fiú előtt pedig Horák Edit.

Az enyém is összehozott házasság volt. A férjem a háború előtt nő volt, de már eltelt másfél év, nem jött vissza a felesége. Volt egy barátja, aki nagyon-nagyon jó ismerősünk volt, jó barátja volt a családnak, és mondja neki: „Nem jött vissza Annus, meg kellene nőüljék. [Nagy]Enyeden nincs egy lány, te nem tudsz valakit?” „De igen, dehogy nincs.” „Milyen ez a lány?” Azt mondja: „Egy vallásos családból való lány.” „És valamit dolgozik?” „Persze, azt mondja, férfiszabóságot – a férjem is férfiszabó volt –, az apjánál tanulta ki a férfiszabóságot. És dolgozik a városban mindenkinek. Ügyes leányka, tiszta, dolgos, gyere, nézd meg.” És akkor eljött [Nagy]Enyedre, úgy ismerkedtem meg vele. Ez így volt a zsidóságban. Ma már ez egy kacagás. Eljött a férjem, mintha most látnám... Akkor több fiatalság volt [Nagy]Enyeden, és elmentem az önképzőkörbe, valami előadást csináltunk, valami bálfélét, összejövetelt. És jött anyuka, azt mondja: „Edit, gyere haza, jött valaki, egy látogatónk.” „Ki? – mondom –, én nem megyek.” Azt mondja: „Muszáj gyere, most mit mondjak, hogy nem akarsz jönni, hogy van ez?” Ez 1946. májusban volt, és aztán ősszel összeházasodtunk. Apukának nagyon tetszett. Azt mondta apuka: „Edit, nem akárhoz kell férjhez menni. Ahhoz kell férjhez menni, aki egy okos ember, egy jó szakember, jó szakmája van, van műhelye, tudja jól a szabóságot, nézd, milyen gyönyörű a kosztümje [öltönye], ez egy nagy szakember, azt mondja, ehhez kell férjhez menni, nincs mit válogatni.” Elég jó módban volt akkor már a férjem, hát, gondoltam, tényleg igaza van apunak.

[Nagy]Enyeden tartottuk az esküvőt, rendes esküvő volt, rabbival, volt hipa, a férjem eltörte a poharat, mondták, „mázel tov”. Volt menyasszonyi ruhám, fehér, fátyollal, a nővérem hozta el [Maros]Újvárról egy rokonától, aki már férjnél volt [Maros]Újvárra, és pont jó volt nekem. Nem csináltunk képet, nem volt divat. Csináltunk valamit [lakodalmat], de nagyon nehéz volt akkor a helyzet, nem volt semmi a háború után. De volt káposzta, volt húsleves. Tészták nem voltak, mert

nem volt cukor. Csináltunk havasi kiflit, abba nem kellett cukor. És volt nagyon sok szőlő, mert volt egy Császár nevű magyar szomszédunk – nagyon jóban voltunk azzal a Császár családdal –, és ő hozott egy nagy szemeteskosár szőlőt – de nagyon finom volt az a szőlő –, és hozott finom bort. Ennyi volt az egész esküvő.

A háború után a férjem örökölte a sógora, a Katz Mihály házát. Ott laktunk, volt szabóságunk is, nagyon elegáns szabóműhelyünk, és volt egy kis szövetlerakatunk. A férjem volt az egyike a legjobb szabóknak Désen, és aztán lett egy semmi. Jött a kommunizmus, be kellett zárjuk a műhelyt, és csináltak a férjemből alpolgármestert, 1949-ben, de csak pár hónapot. Nagyon becsületes volt, nem jött haza, éjjel-nappal ott volt a városházán. És aztán ő volt az első, akit kidobtak. Azt mondták, hogy cionista, kitették a pártból is [lásd: párttisztogatások Romániában]. A munkáscionista szervezetben volt, a Somer Hácáirban [lásd: Hasomér Hacair Romániában]. Többféle cionista szervezet volt, volt jobboldali, volt baloldali, ez egy baloldali cionista szervezet volt, egy munkásszervezet. De nem volt sokáig [tagja a cionista szervezetnek], pár hónapig volt az egész mese, 1946-47 körül. Aztán [az államosítás után, lásd: államosítás Romániában] visszakerült a szabósághoz, dolgoztunk tovább mint szabók a kooperatívában. Amikor lett a kooperatíva [szövetkezet], mindenki be kellett zárja a műhelyt. Két varrógépünk volt, az egyiket beadtuk a kooperatívába. Be kellett, hát úgy csinálták meg a kooperatívát. Mindenki vitte, amije volt, vittek gépet, vittek asztalt, vittek széket, nyavalyatörést, mindent odavittek.